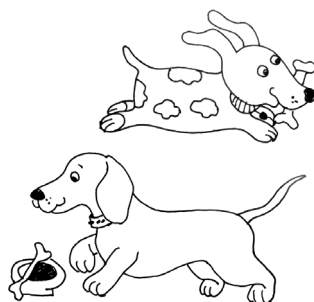

BODÓ MÁRTA

BOLHA ÉLETLECKÉI

1

■ A fehér már-már szürkévé tompul. Pelyhes csomó. Vakarózik, és sír. Sír, és vakarózik. Mint aki nagy munka után van, és nagyon elfáradt, rongydarabként nyúlik el a zsúfolt iskolaudvaron. Pedig ott olykor autó fordul, tolat. Veszélyérzete nincs. A gyermekek általában barátságosan gyámbásszák, de nem mindenki, aki ott megfordul, néz rá jóindulattal. A konyha hátsó bejáratától tisztos távolban ül, láthatóan vár onnan valamit. Bizonyára nem hiába, mert nem sovány. Különösebben nem bízik senkiben, messziről figyelni a történéseket. Sok ott a kóbor eb, és ő a legkisebb, legutolsó a rangsorban. A reggelire kapott szálamit kiviszem neki: komolyan néz, nem azonnal rohan, de aztán falja, habzsolja a remek falatokat. Azt mondták korábban, nem érdemes vesződni vele, a bundáját rágó élősködőket irtani, erre költeni: beteg, elpusztul úgylis. Ahogy a reggeli eltűnik, az nem egy haldokló utolsó étkezése. Kis csapatunk eldönti: ha mászt nem is tudunk tenni, megmossuk. Becsempésszük a közös fürdőbe. Türelmesen áll a zuhanyzó kádban, hang nélkül túri a sikálást. Mintha kezdené élvezni is a törődést, a csak neki szóló figyelmet. Úgy indul el a hosszú és szerencsére üres kollégiumi folyosón, mint akit nagy tisztesség ért, és immár magas pozícióba került. Peckesen vonul, amint utánaeredek, még szaporázza is. Élvezi újra fehér bundáját, alatta kicsit enyhülhetett a viszketés, szinte játékra hívóan néz vissza rám, és elinal. Elkapom, és kitesszük az udvarra, még mielőtt valaki rajtakapna. Vacsorához is elkísér, immár a sarkamban van, igyekszik lépést tartani. Másnap már hazautazáshoz pakoljuk az autót, míg készülünk, a szemem sarkából lesem, merre van. Egy füves földcsíkot választott

Egész gyerekkoromban vágytam arra, testvértelenül növekedve, hogy legyen mellettem is – az öntözendő virágokon kívül – egy „beszédese”, kapcsolatra képes, gondoskodásomra szoruló lény.

főhadiszállásának, hason fekszik, négy lába négyfelé, mint egy béka, elnyúlik. Körülötte macskák sétálnak, láthatóan nincs baja velük. Később az iskolafal mellett szunnyad az árnyékban, a szüneten visongó gyerekek csöppet sem zavarják az álmát. Hirtelen elhatározással felemelem. Hosszú fehér szempillákat villogtat rám. Olyan a nézése, mint az árváké, az utcagyerekéké, mint mindazoké, akiknek nagyon fiatalon maguknak kell magukról gondoskodniuk. Öregesen komoly a tekintete. Szeme egészen sötét, s mint a találkára készülő kisasszonyoké: mintha tussal volna kihúzva. Benyújtom a hátsó ülésen utazóknak: elvész a meleg női ölelben, ide-oda kúszik, azt se tudja, hol helyezkedjen el a nagy puhaságban. Míg a hazáig tartó egyórás utat végigvezetem, az igazak álmát alussza. Az állatorvosnál ébred. Mikroszkóp alatt vizsgáljuk, kik-mik a bundalakók. A nagyítóüveg alatt sok-sok láb, tetű és rüh is csípte a számtalan bolha mellett. Utasaim csak ez utóbbira gyanakodtak, amikor a 70 kilométeres út végén közölték velem: a kutya neve Bolha.

2

■ Volt már korábban is kutyám. Egész gyerekkoromban vágytam arra, testvértelenül növekedve, hogy legyen mellettem is – az öntözendő virágokon kívül – egy „beszéd”, kapcsolatra képes, gondoskodásomra szoruló lény. Tizedikes koromra sikerült kisírni, s Bogyó, akkori fekete uszkárom az addig mindennemű négylábú befogadása ellen tiltakozó anyámat is hű és rendszeres sétáltatóvá nevelte. Bogyón próbáltam ki minden nevelői készségemet, gyönyörűen ugrott akadályokon át, hozta vissza az eldobott tárgyakat, úszott, és nem utolsósorban összeterelte a családot, ha kirándulásokon túlzottan eltávolodtunk egymástól. Ő volt az első, akin választott pályám, a tanárság fortélyait gyakoroltam. Vele és tőle tanultam meg, mit jelent következetesnek és kitartónak lenni, és azt is, hogy nem a szavak, hanem a gesztusok, a testtartás hordozzák az igazi mondanivalót.

Bogyó időskori vesebetegségben pusztult el a karomban, s bár kegyetlen élmény volt, a halál méltóságát akkor tapasztaltam testközlemből. A kutya egy ideig gyógyszert kapott, de amikor már tudta, hogy a küzdelemnek vége, se könyörgésre, se szidásra, se sírásra semmi áron nem nyelte le többet a pirulát. Városi leányként nemigen voltam állatok kimúlásához szokva, Bogyótól tanultam meg, hogy a természet rendjébe csendben, tiltakozás és lázadás nélkül egyszerűen bele kell simulni, tagolódni, mert a halál az élet része, attól szép, értékes és élvezetes, hogy egyszer vége: addig pedig a maga teljességében meg kell élni.

Aztán elhalványult az emlék, én pedig még bennebb költöztem: a nagyváros betonrengetegének közepébe, a természetes étellel, a természettel való kapcsolattól még távolabb kerültem. Életem az iroda és a tömbházlakás kockái közt telt hosszú, túl hosszú ideig. A Szamos-parttól rálátni arra a velem egyvidős blokkra, amelybe az én 46 négyzetméterem is be van zárva: sokszor láttam úgy, mint egy hatalmas skatulyát ezer fiókkal, elképzelttem, kihúzom az én fiókocskámat, és elviszem: senkinek fel sem tűnne. Az álmodozáson kívül semmit se tettem, hogy mindennapjaimnak legalább egy részét visszalopjam az élet oldalára. Merthogy az akaratlanul is rám „ragadt” folytonos hajtás, a gépek – számítógép, mobiltelefon, autó, televízió stb. – által meghatározott létezés egyre kevésbé hasonlított ahhoz, amit életnek nevezhetünk. Mintha fél lábbal a túlsó parton álltam volna... Mindaz, amivel foglalkoztam, hivatásként, hobbiból, csupa fejben zajló tevékenység, szép, nemes eszmék birodalmába kalauzolt, de ki- és fel is emelt a való világ fölé, egyfajta testen kívüli, testellenes lebegés állapotában tartott. Ehhez hozzájárult az évek által felhordott salak, ami a lelkemre rakódott: csalódások, csalások, megcsalások. Szűk három percnyi séta a lakásomtól a munkahely, öt percnyi az üzlet, számlákat csak egyszer kell fizetni havonta – bezártam magam egy nagy betonburokba. Ott fulladtam volna meg, ha nem érkezik meg Bolha.

3

■ Eredetileg csupán nyomorából akartam kimenteni, majd elajándékozni, gazdát találni neki. Elfoglalt, utazásokkal teli életemben nem volt helye egy kutyának, akit naponta többször sétáltatni kell, aki igényli a társaságot, a foglalkozást, a jelenléte. Korábban macskákat sikerült hirdetés útján örökbe adni, miért ne sikerülne egy kutyával ugyanez. Igaz, a maroknyi szőröcsomóról nem tudni, mekkora lesz, de pelyhes, fehér, „cuki”. Jöttek is néhányan szemügyre venni. Egy az ország másik végéből származó fiatal lány, akit a munkája köt Kolozsvárhoz, szombaton is dolgozik, annyira fáradt a napi 10-12 órás műszaktól, hogy hét végén elaludta a találkát, háromórás késéssel érkezett megnézni a kutyát. Vallatásomra, milyen sorsot szán neki, elmondta, kertés házban bérel lakást, ott jól ellesz. Egy hölgy azon kesergett, az előző, jól betanított eb elveszett, el nem tudja képzelni, hogyan – a második emeleti tömbházlakásból egyedül engedte le, ha kikérezett, a Mărăști tér kellős közepére... Egy idős asszony egyedüllétére és mozgáskorlátozottságára panaszkodva szerette volna a kutyát: nagy udvara van, ott jól érzi majd magát, mondta, de arról szó se lehet, hogy a háznak akár a tornácára is beengedje, sétáltatni meg nem tudja, de egy udvaron élő kutyát minek is kellene. Végül falura kérték, ígérték, nem lesz láncra verve – ők sem jelentkeztek többet. Bolha közben szomorú fekete szemét keretező fehér pilláival komolyan figyelt, a házi szabályokat könnyedén tanulta és betartotta, sosem rágott semmit szét, a már ott lakó idősebb kandúrokat nem zavarta, pórázon büszkén vonult, és egyre jobban beopta magát a szívembe. Része lett a napi rutinnak: ahogy hajnalban a szemem kinyílt, szinte a pizsamára kapkodtam fel valami öltözetet, hogy időben kiérjünk, és így lassan szobatisztává növekedjen; munka után, amikor a fejem amúgy is kóválygott, következett a kötelező szellőztetés, végül este a sportszámiba menő egyórás mozgás, hegynek fel, futólépésben, a Fellegvárra. Az ismerősök észrevették, hogy lefogytam, és megizmosodtam, a dicsérettől kihúztam magam, valósággal ragyogtam, észrevétlenül kezdtem visszatérni az innenső partra, az emberek közé. Hétféveken kirándulni jártam, a gép előtt görnyedés és szemérvétel helyett hegyi levegőt szívtam. Amikor oktatás céljából foglalkozásokra kezdtem vinni a kutyát, új perspektíva nyílt előttem. Korábban már csak undok, rosszkedvű, rosszindulatú, szűk látókörű emberiséget láttam, hirtelen ismét felbukkantak a nyíltszívű, nagylelkű, vidám és segítőkész emberek. A betonból elviselhetetlenül visszasugárzó hőség vízparton, erdőben, parkban élhető volt. A világ kinyílt, számtalan apró meglepetést tartogatott. Bolha mindennek és mindenkinek örül: egy ismeretlen szagnak, egy teli szatyornak, egy elhajított botnak, egy elejtett kiflivégnek, egy simításnak... egy felbukkanó kutyának, kisgyerekeknek, öregnek, hajléktalannak... Beszédbe elegyedtem ismeretlenekkel, új barátságok köttetnek. Szűknek érzékelt terem kitágult, számtalan izgalmas, még felfedezésre váró sarkocska bukkant elém.

4

■ Kutyátlan koromban olvastam a *Kutyák a babakocsiban* című esszét.¹ Végnapokra utaló jelenségekről fest fenyegető és lehangoló képet, az önfelszámolás gesztusairól vetít az olvasók elé halálos víziót: „A vázolt magyar önleépítés egyik félelmetes nyugat-európai analógiája, mintegy beszédes ikerjelképe, ami manapság több nyugati nagyvárosban, sőt fővárosban is látható: gyermekük nem lévén, a párok vagy magányos emberek kutyát és macskát raknak a babakocsikba; gyermekruhákba öltöztetik fel őket, a kutya- és macskafejekre s -nyakakra színes szalagokat kötve, s így ringatva, tolva, becézve őket a kis-lányok és a kisfiúk helyett az esőben, a hóban és a napsütésben. Gyermekmosoly, gógicsélés vagy akár a sírás helyett is apró csaholások és miákolás fényeiben sütkérezve.”² A szerző a „belehalás” mind szaporább ütemét látja e képekben az otthonteremtés boldogsága helyén. És a helyzet véleménye szerint egyre romlik: míg a „dikta-túrák sötét árnyai mögött is folytonosan fel- és felmutatta az arcát az ember s az Élet”,

ma már csak pusztulás várható. Esszéjét így zárja: „Ha a művészet nem képes – egyetemes tájékozódásai közepette – mélyrehatóan kifejezni és értelmezni azt a világot, amely a történelemben a fényre szülte, és ahol egyébként él és mozog, akkor felszalagozott kutyává lesz csak a különböző külső és belső hatalmi akaratok – színes alattódaloktól kísért – babakocsijában. Már nemcsak domesztikált, manipulált, hanem bizarr szándékok játékszerévé is átvarázsolt lény, »aminek« megvakarják olykor a fejét, és időnként jókat húzhat a tologató gazdik cumisüvegéből. [...] A nemzet valós – az eleven szemű gyermekeket és a világra és önmaga társadalmi környezetére figyelő kultúrát feldajkálni képes – babakocsijai viszont üresen, porosan tátonganak a nagyvárosi blokkházak lakatra zárt, elfelejtett tárolóiban, a széltől csapkodott ajtajú, elhagyott falusi porták kamráiban és pajtáiban. Miközben körös-körül szúrós gyom veri fel az udvart, mint az elfelejtett küldetésből fakadó hiányok tövisei egy kihagyásosan, zihálva lélegző nemzet lelkiismeretét. A másik babakocsi pedig vidám vakkantások közepette, illatosan gördül tovább az Idő marékában, keresztül egész Európán, akár az új kísértet.”³

Az írást, érdekes címe ellenére, nem tudtam hová tenni. Nem először találok hasonló megközelítéssel, hallottam ilyen szószekekről is. Furcsállottam akkor is: eszmélődő, sorskérdésekről gondolkodó értelmiségi komolyan ebben látja az emberiségre, a magyarságra leselkedő veszélyt? Valóban vannak extrém esetek a kutyaimádatban is, mint a szalvétagyűjtők közt is vannak, akik túlzásokra ragadtatják magukat. De Isten őrizz azok lelkének el nem sírt könnyeitől, akik gyermekeik külföldre távozása, esetleg korai halála után állatokat etetnek, csak hogy fel ne kössék magukat. Ezek a gyakran idős, beteg emberek nem tévesztik össze unokáikat a háziállataikkal, csupán csak nem láthatják, dédelgethetik előbbieket a sokszor kontinensnyi távolság miatt, kortársaik már nemigen élnek, vagy nem tudnak kijárni, lelkük elsivatagosodása helyett visszatérnek a természethez, Uram bocsá' még beszélnek is a növényeikkel!

Indulat indulatot szül: az idézett esszét újraolvastva felforrt bennem az epe, mert az írástudótól én mélyebben szántó, az okokat számba venni képes gondolkodást várok, és az érzelemskála több árnyalatát felfogni, megmutatni tudó elemzést. Belehevülnék, vitába szállnék az írással, a szerzővel – aztán lefekezek. Bolhától láttam, hogy amikor habzó szájjal ugató eb közeledik hozzá, ő megáll, a farkát leereszti, majd óvatos lépésekkel közeledik, akár le is hasal: nem keresi a konfrontációt, de nem is szalad el. Csendes, nyugodt viszonyulása leszereli a másikat, a veszettül csaholót. Még közös játék is lehet belőle. Verekedést még sose produkált, nem is vett részt benne. Most már olykor ő, a négyéves, „szól”, morogja, inti meg a bohó és kissé udvariatlan fiatal kutyát: „hátrább az agarakkal”. Bolha azt is tudja, a kerítés mögött a torkán szinte kibucskázó eb nem veszélyes, elhúznám, de számtalanszor tapasztaltam: akihez ő a rácson át odatolja az orrát, az nem veszélyes, ellenben ívben kikerüli, a pórázzal engem is elhúz minden olyan kaputól, ahol az én gyenge emberi fülem semmi zajt nem észlel, ám ő tudja: a csendben akár harapni is képes veszély lapul. Bolha nem törődik azzal, aki mérgesen szól rám az utcán: húzzam odébb az ebet, mert nem szeretné, ha hozzáérne, megnyalná, netán megharapná. Bolha mindig kész arra, hogy vidám farkcsóválás közepette egy szomorú idős ember látószögébe tolja vigyorgó pofáját; egy alig totyogó kisgyerek elé lefeküdjön, hogy a kicsi megkaphassa első pozitív élményét a földön velünk osztozó négylábúakról. Bolha „szóba áll” a kitaszítottakkal, a „láthatatlanokkal” is: a padon kuporgókkal, a koldusokkal, a rongyos ruhában járókkal. Bibliái értelemben nem személyválogató, és akár bibliái mélyesű felismerésekre is képes rávezetni természetközeli, ösztöneiben sértetlen lényével.

■ JEGYZETEK

1. Jánosi Zoltán: *Kutyák a babakocsiban. Az elfelejtett küldetésről*. Hítel 2012 február, 5–11.

<http://www.hitelfolyoirat.hu/sites/default/files/pdf/5-11.pdf> (letöltés: 2016. 06. 30.)

2. Jánosi: i. m. 6.

3. Jánosi: i. m. 11.